

ПРОБЛЕМА ОСТРОВІВ СЕНКАКУ (ДЯОЮЙДАО) ТА ЕКСПАНСІОНІСТСЬКІ ПРОЯВИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ КИТАЮ

У статті надано аналіз територіальному конфлікту між Китаєм і Японією з приводу приналежності островів Сенкаку (Дяюйдао), визначена його генеза та сучасний стан. Головний акцент було зроблено на зовнішній політиці Китаю, що останнім часом стала більш реакційною. Прояви експансіонізму в китайській дипломатії сигналізують про бажання КНР твердо відстоювати та захищати свої позиції на міжнародній арені.

Ключові слова: конфлікт, острови Сенкаку (Дяюйдао), Китай, Японія, зовнішня політика.

В статтє дан анализ территориальному конфликту между Китаем и Японией по вопросу суверенитета над островами Сэнкаку (Дяюйдао), определен его генезис и современное положение. Главнѳй акцент сделан на внешней политике Китая, которая в последнее время стала более реакционной. Проявление экспансионизма в китайской дипломатии сигнализирует о желании КНР твердо отстаивать и защищать свои позиции на международной арене.

Ключевые слова: конфликт, острова Сэнкаку (Дяюйдао), Китай, Япония, внешняя политика.

The article gives analysis of the territorial dispute between China and Japan over the Senkaku (Diaoyu) islands; its origin and current condition are defined as well. A central point had been given to China's foreign policy that became more reactionary in the recent times. The expansionary manifestation of the China's diplomacy attests to its desire to uphold and defend positions on the international area.

Key words: conflict, Senkaku (Diaoyu) islands, China, Japan, foreign policy.

Увага всієї міжнародної спільноти все більше прикута до Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР). І це не тільки через вражаючі показники економічного росту, а й головним чином через тривожні тенденції розвитку політичної ситуації. Складність взаємовідносин між головними учасниками АТР продиктована не тільки зовнішньо-політичними устремліннями окремих держав, а й вибоїнами в системі безпеки, недосконалість якої породжує прецеденти конфліктного характеру. В цьому плані найбільш яскраво проявляються територіальні конфлікти, що становлять доволі серйозну проблему в міжнародних відносинах. Так, невирішені суперечки на Корейському півострові, проблема приналежності островів Сенкаку (Дяюйдао) та Курил, Тайванське питання та інші суперечності створюють основу для конфліктного середовища, що постійно підриває регіональну стабільність. Зважаючи на присутність у регіоні таких могутніх держав як Китай, Японія, Південна Корея і Сполучені Штати, потенційна можливість ескалації будь-якого конфлікту може призвести до непередбачуваних наслідків.

Нещодавні події довкола островів Сенкаку (китайська назва – Дяюйдао) та напруженість у відносинах між Японією та Китаєм наочно демонструють складність регіонального становища. Насторожує й те що, недавній японо-китайський конфлікт мав набагато гостріший прояв ніж будь-коли. Подібна ескалаційна тенденція та відсутність механізму вирішення подібних суперечностей дає підстави очікувати подальшого загострення двосторонніх відносин. Особливу увагу слід приділити поведінці Китаю, в чій зовнішній політиці прослідковуються тенденції наступального характеру...

У цій статті ми проаналізуємо конфлікт між КНР та Японією з приводу приналежності островів Сенкаку (Дяюйдао) та спробуємо виокремити його головні причини і витоки. Зокрема, будуть розглянуті зовнішньополітичні устремління Китаю в контексті посилення напруженості в Північно-Східній Азії (ПСА). Зважаючи на таку постановку мети, слід виокремити наступні завдання:

– прослідкувати генезу розвитку територіального спору довкола островів Сенкаку (Дяюйдао);

- охарактеризувати головні причини конфлікту;
- пояснити реакційність зовнішньої політики Китаю;
- обґрунтувати зовнішні і внутрішні фактори впливу на поведінку КНР.

Дослідженням зовнішньої політики Китаю займаються такі вітчизняні дослідники як В. Самофалов [2], М. Шпура, Н. Андріянова [3] та інші. Однак окремо, проблема островів Сенкаку (Дяююйдао) висвітлюється в публікаціях переважно зарубіжних дослідників. Зокрема дане питання широко розглянуто в працях російських науковців А. Кіресвої [5, 6], І. Дьячкова. [4], а також у доробках американських дослідників таких як Д. Велч Д. і М Грін [10]. Зважаючи на новизну проаналізованих подій, автор багато в чому покладався на публікації провідних інформаційних агентств [8, 9] та електронні ресурси зарубіжних журналів та газет [11, 13]. Використовувалися й офіційні публікації Міністерства зовнішніх справ Японії [12, 14, 15, 16], в яких викладені позиції японського і китайського урядів з приводу спірних островів.

Спір між Японією і Китаєм, щодо приналежності островів Сенкаку (Дяююйдао) виник у 1971 р., коли КНР офіційно заявив про приналежність островів до своєї території. Про свої претензії на володіння островами роком раніше оголосила й Республіка Китай (Тайвань). Це сталося не за довго після того як у 1968 р. Економічна і соціальна комісія ООН для Азії і Тихого океану опублікувала доповідь, в якій повідомлялося про значні поклади нафти довкола архіпелагу Сенкаку (Дяююйдао) [5, с. 6]. Самі ж острови на момент до 1972 року знаходилися під адміністративним управлінням Сполучених Штатів як частина окупованої території Японії, що надавалася їм за результатами Другої світової війни. Відповідні положення зафіксовані в тексті Сан-Франциського мирного договору підписаного у вересні 1951 року. Однак через те що, жодна із соціалістичних країн не була долучена до розробки умов договору і не підписала його, КНР офіційно не визнає положень Сан-Франциської угоди [5, с. 5].

Японія запевняє, що острови Сенкаку історично належать саме їй. Впродовж 1887-1892 років японськими дослідниками було проведено ряд досліджень, за результатами яких острови Сенкаку були визнані безлюдними, і на них не було знайдено доказів приналежності до Китаю. Таким чином, у 1895 р. острови офіційно були включені до складу Японії на підставі міжнародного принципу *terra nullius* – землі, що не належала іншій державі, і яка могла стати частиною території будь-якої країни, що заявила про свої права на неї, якщо до того ця територія нікому не належала і ніким не контролювалась [15].

Китай зі своєї сторони не погоджується з тим, що саме Японія відкрила острови в кінці XIX ст.. Пекін посиляється на те, що острови Дяююйдао вперше згадуються в китайських документах датованих XIV-XVII ст. і вже тоді використовувалися китайськими моряками як навігаційний пункт на

шляху до архіпелагу Рюкю. Таким чином, Китай першим відкрив і описав спірні острови, а в 1893 р., незадовго до їх «анексії» японським урядом, імператриця Цзі видала указ, в якому острови Дяююйдао були надані у користування китайському алхіміку, що збирав на них рідкісні лікарські трави [5, с. 4]. Таким чином, ще до приєднання до Японії, спірні острови вже належали Китаю та відносилися до частини Тайваню.

Китай запевняє, що острови Сенкаку (Дяююйдао) були передані Японії у 1895 р. в складі Тайваню згідно з Сімоносекським мирним договором, що поклав край японо-китайській війні 1894-1895 років. Японія офіційно спростовує це твердження, посиляючись на те, що між сторонами не було чіткої домовленості про передачу островів Сенкаку [16]. Таким чином, Японія вважає острови своєю історичною територією, яку ніколи не завойовувала в результаті імпералістичних воєн за поділ Китаю в кінці XIX – на початку XX століття.

Згідно з китайською версією, острови Сенкаку (Дяююйдао) були насильно відібрані у Китаю під час імпералістичних воєн та підлягають поверненню КНР по закінченню Другої світової війни, відповідно до Каїрської і Потсдамської декларацій 1943 і 1945 років. В них зазначалося, що Китаю має бути повернений Тайвань з прилягаючими до нього територіями, однак острови Сенкаку (Дяююйдао) не згадувалися в тексті декларацій [5, с. 5]. Через те, що Китай вважає острови Сенкаку (Дяююйдао) частиною Тайваню, їх приналежність більше не може викликати жодних суперечок. Однак Японія заперечує, стверджуючи, що Каїрська і Потсдамська декларації є політичними документами, які визначають загальні напрямки післявоєнного врегулювання. Токіо посиляється на Сан-Франциський міжнародний договір, як єдиний правомірний документ, що регулює кордони та суверенітет післявоєнної Японії.

Цікаво, що ні КНР, ні Тайвань офіційно не висували жодних територіальних претензій Японії до 70-х років XX століття. Сторони ніяк не відреагували на передачу управління над островами Сенкаку (Дяююйдао) Сполученим Штатам, а тому, вони абсолютно легітимно були повернуті назад в управління японському уряду у 1972 році [7]. Однак, Вашингтон уточнив, що Японії повертаються адміністративні права на володіння територіями, що не зачіпає питання суверенітету над островами. Таким чином, США зайняли нейтральну позицію в цьому питанні [5, с. 6].

Наявність серйозного територіального спору між КНР та Японією не завадило їм встановити дипломатичні відносини у 1972 р. та підписати договір про мир і дружбу 1978 року. Питання про спірні острови не обговорювалося під час переговорів, однак Китай запевняє, що це питання було спільно вирішено розглянути пізніше, аби не завадити підписанню важливих для обох сторін договорів. Японія офіційно спростовує це твердження. Токіо стверджує, що факт наявності територіального спору ніколи не визнавався японською стороною,

ні під час підписання комюніке про дипломатичні відносини, ні під час розробки договору про мир і дружбу [12].

Територіальний спір між країнами так і не був вирішений і з часом перейшов у латентну фазу. 90-ті роки відзначилися подальшою ескалацією конфлікту, яку спричинила проблема визначення меж прилеглих морських територій. У 1992 р. Китай ухвалив закон про територіальні води, в якому острови Сенкаку (Дяоюйдао) були визначені як китайські володіння. З підписанням Японією та КНР Конвенції ООН з морського права, обидві країни ввели власні економічні зони, в кожну з яких входять спірні острови [5, с. 8]. Токіо та Пекін й нині не можуть визначитися з проходження морських кордонів у Східнокитайському морі.

В 2004-2005 роках відбулися ще декілька інцидентів довкола островів Сенкаку (Дяоюйдао), що спровокували сплеск націоналізму в Японії та КНР, та супроводжувалися масовими протестами китайського населення, в результаті яких постраждали посольство Японії в Пекіні та консульство в Шанхаї. Разом з цим, китайські компанії в односторонньому порядку розпочали видобуток енергоресурсів з надр Східнокитайського моря. Токіо переймається тим, що КНР може видобувати нафту з родовища, спільного для японської і китайської економічних зон. За результатами двосторонніх переговорів у 2006-2008 роках Японія і КНР домовилися про спільний видобуток енергоресурсів, однак ці наміри так і не були реалізовані [5, с. 9].

Територіальний конфлікт розгорівся з новою силою восени 2012 року. 11 вересня уряд Японії заявив про націоналізацію 3-х островів архіпелагу Сенкаку (Дяоюйдао), що викликало обурення КНР [10]. До цього 4 найбільших острови знаходилися у приватній власності, до поки у 2002 р. вони не були передані в оренду державі. Китай розкритикував дії Японії та заявив про неправомірність такого рішення. У великих містах відбулися масові протести населення, що супроводжувалися погромами японських магазинів, ресторанів та автомобілів [6, с. 21].

Напруженість між країнами не спадала. Довкола архіпелагу Сенкаку (Дяоюйдао) постійно патрулювали японські й китайські судна берегової охорони. Ситуація ще більше погіршилася восени 2013 року. 22 листопада Китай створив зону протиповітряної оборони, до якої включили простір над островами Сенкаку (Дяоюйдао) [11, 10]. Пекін повідомив, що ці заходи сприятимуть зміцненню безпеки Китаю і не направлені проти жодної з сусідніх країн. Японія та США заявили, про невизнання протиповітряної зони Китаю та направили до островів Сенкаку (Дяоюйдао) власні бойові літаки та бомбардувальники. Вашингтон і Токіо розкритикували дії Пекіну, назвавши їх спробою порушити status quo в регіоні. У відповідь на це Пекін відрядив військові винищувачі патрулювати зону ППО [9]. Ситуація набула загрозливого характеру, так як ні Японія, ні Китай не бажали поступатися одна одній.

Ініціативу дипломатичного врегулювання конфлікту взяли на себе Сполучені Штати. З цією місією віце-президент Джо Байден прибув до Пекіна в рамках свого азійського турне [8]. Важко передбачити результати цієї місії. Зрозуміло лише одне, територіальний конфлікт довкола островів Сенкаку (Дяоюйдао) піднявся на якісно новий рівень. Суперечка між двома великими азійськими країнами може перерости в збройний конфлікт з залученням третіх держав. Такий сценарій є малоймовірний, однак можливість ескалації конфлікту потенційно залишає шанси на виникнення широкомасштабної війни.

Загострення конфлікту між Китаєм і Японією та його подальша ескалація виявили деякі зміни в підходах КНР до ведення регіональної політики. Пекін почав більш гостро реагувати на виклики сучасності, не хestуючи силовими демонстраціями. Реакційність політики КНР привернула увагу багатьох науковців, які дедалі частіше заявляють про бажання нового китайського керівництва відстоювати статус впливового світового гравця на міжнародній арені.

КНР є другою економікою світу з вражаючими темпами росту промислового та фінансового потенціалу. Китай є найбільшим світовим експортером, кредитором, споживачем сировинних ресурсів, держава з найбільшими золотовалютними резервами та майбутньою світовою резервною валютою, країну з найбільшим населенням і армією в світі. Зважаючи на це, КНР позиціонує себе як могутня світова держава та демонструє рішучість при захисті власних національних інтересів. Пекін намагається конвертувати економічні здобутки у, перш за все, політичний вплив. Причини цього явища пояснюються складним зовнішнім та внутрішнім становищем держави [1].

Зростання ваги Китаю призводить до змін політичної конфігурації та розстановки сил, в якій КНР займає чільне, але не центральне місце. Двадцятирічна епоха однополюсного світу вже підходить до кінця, тому прийшов час перебудувати світову міжнародну систему у відповідності з нинішньою розстановкою сил. Пекін офіційно підтримує ідею мультиполярного світу, та переслідує мету стати одним з полюсів сили [2].

Зона територіального впливу Китаю постійно зростає, спонукаючи інші регіональні центри сили вступати у конкурентну боротьбу з «червоним гігантом». Так, амбіціям КНР протидіє Японія, яка є третьою економікою світу та доволі впливовою державою світу. Заручившись союзницькою підтримкою США, Токіо намагається втримати надмірне зростання впливу Китаю, проводячи жорстку політику відстоювання власних національних інтересів. Так само розмірковують й у Вашингтоні. США відчують зміцнення Китаю не тільки в політичному, а й, перш за все, в економічному плані. Американській економіці дедалі важче конкурувати з КНР, тому Вашингтон намагається вести діалог з Пекіном з приводу економічної співпраці, одночасно зміцнюючи

відносини зі своїми союзниками в АТР. Сполучені Штати ефективно використовують систему союзницьких відносин «осі та спиць», побудовану в епоху холодної війни, для протидії Китаю на міжнародній арені [4, с. 100]. Спільний виступ та демонстрація сили США та Японії під час конфлікту довкола островів Сенкаку (Дяюйдао) є яскравим прикладом імплементації такої політики.

Складне історичне минуле азійських країн та недосконалість регіональної системи міжнародних відносин сприяє виникненню численних конфліктів. Присутність в АТР могутніх держав призводить до швидкого загострення навіть незначних суперечок, що потенційно можуть стати причиною збройних сутичок. Північно-Східна Азія пророкує перетворитися на регіон постійної міжнародної напруги, якщо не вдасться віднайти дієвий механізм вирішення конфліктів [6, с. 26].

Збільшенню напруженості в регіоні сприяє також загострення боротьби за енергетичні ресурси, які є життєво необхідними для розвитку економіки. Особливо це стосується Китаю, який постійно шукає додаткові шляхи поставки енергоресурсів для підтримання росту промисловості [2]. Ця проблема знаходиться в одній площині з територіальними конфліктами. Більше того, вона є чи не головною причиною загострення територіальних спорів, адже в них відстоюються не стільки права на володіння територією, скільки можливість збільшити ареал видобутку енергоносіїв.

У своїй зовнішній політиці Китай виходить з основоположного принципу економічного виживання та забезпечення життєвого простору, що відповідає внутрішнім потребам держави. З цим пов'язано його прагнення зміцнити присутність в різних частинах світу, де знаходяться великі запаси стратегічної сировини та забезпечити транспортні шляхи її доставки. Зовнішня експансія стає необхідною умовою виживання Китаю, що спонукає його активно просувати та відстоювати власні інтереси по всьому світі, а перш за все – в Північно-Східній Азії.

Подібні інтенції насторожують найближчих сусідів КНР, які намагаються стримати експансіоністські наміри Пекіна. Сприймаючи Китай, як потенційну загрозу, країни АТР стали приділяти більше уваги розвитку власної обороноздатності. Після бурхливих подій довкола островів Сенкаку (Дяюйдао) японський уряд заявив про збільшення видатків на військову промисловість. Нова оборонна стратегія Японії ухвалена 17 грудня 2013 р. передбачає зростання бюджетних асигнувань обороноздатності на 5 % в період з 2014 до 2019 рр. Поступово сума бюджетних витрат має бути доведена до 174 млрд євро [14]. Більше того, прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе також заявив про наміри переглянути деякі пацифістські положення конституції, зокрема знамениту 9-ту статтю, яка передбачає відмову держави від ведення війни, як засобу вирішення міжнародних спорів, і, як

наслідок, від створення власних сухопутних військ, флоту і військово-повітряних сил [13].

Керівництво КНР також прийняло рішення про збільшення витрат на оборонну промисловість на 10 %, про що було оголошено в березні 2013 року [13]. З бюджету держави планується виділяти до 86 млрд євро додаткових коштів аби якнайшвидше закінчити процес модернізації збройних сил. За останні 15 років КНР витратила на оборонні цілі понад 1 трлн доларів. Станом на 2012 рік військовий бюджет Китаю (106 млрд. дол) поступався тільки американському (635 трл. дол). Ще 2002 року китайський президент Ху Цзіньтао заявив, що до 2010 року НВАК повинна стати однією з найпотужніших і сучасних армій світу [2].

Програма реформування і модернізації збройних сил Китаю припускає, що на нинішньому, другому, етапі розвитку китайських збройних сил (2011-2030 рр.) НВАК має перетворитися на силу, що «гарантує розширення стратегічних кордонів і життєвого простору». Тому, сьогодні збройні сили Китаю будуються відповідно до концепції «стратегічних кордонів і життєвого простору», яка розроблена для обґрунтування і правомірності ведення збройними силами Китаю наступальних бойових дій. Суть цієї концепції є доволі простою – «життєвий простір повинен розширюватися по мірі зростання населення, так як це необхідно для забезпечення економічної діяльності держави і збільшення її природної сфери існування». Ніяких меж розширення простору концепція не встановлює, а принцип непорушності кордонів відкидає. Концепція має на увазі ведення бойових дій в районах «стратегічних кордонів» або навіть за їх межами «в разі виникнення складнощів на шляху забезпечення законних прав та інтересів Китаю в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні» [3].

Незважаючи на зовнішньополітичні та економічні здобутки КНР її внутрішнє становище є доволі хитким. Китай останнім часом зіткнувся з низкою серйозних екологічних та соціальних проблем: збільшився розрив у доходах між багатими і бідними; виросла різниця у розвитку міста і села, західних і східних районів; збільшилося безробіття, інфляція, корупція, комерціалізація китайського суспільства і борги регіональних органів влади; масштабними стали незаконні операції з вилучення земель у селян; загострилася ситуація з нестачею прісної води, цілі райони країни виявилися з отруєним ґрунтом і гідросферою [2]. Хоча КНР є державою з соціалістичним типом устрою, китайське суспільство поступово лібералізується. Соціальні негаразди можуть спровокувати незадоволення широких мас населення та призвести до бунту, який важко буде стримати, зважаючи на кількість населення держави. Тому, Пекін пильно стежить за внутрішнім становищем та проводить реформи спрямовані на покращення економічних та соціальних умов проживання, аби внутрішньополітична ситуація залишалася стабільною.

Китай позиціює себе як велика світова держава з потужним військовим потенціалом і промисловістю, а тому не може дозволити собі впасти лицем на дипломатичній арені. Поступки та зовнішньополітичні промахи КНР боляче б'ють по національній гідності китайців, які бажають мати лідируючі позиції в регіоні. Тоді як світова спільнота критикує Пекін за жорсткість та експансіоністські настрої, населення Китаю схильне вважати, що дії влади є занадто обережними. Так, конфлікт довкола островів Сенкаку (Дяюйдао) супроводжувався масовими протестами в китайських містах. Справа навіть доходила до погромів японських підприємств. Однак деякі науковці вважають, що насправді ситуація виглядає інакше.

Так, російський науковець І. Дьячков схильний вважати, що масові протести в Китаї навмисне підтримувалися і висвітлювалися властями, щоб прозондувати на міжнародній арені майбутні зміни зовнішньополітичної парадигми. Складається враження, що керівництво Китаю вирішило використати націоналістичні настрої населення аби виправдати агресивну експансіоністську поведінку [4, с. 100].

Дійсно націоналістичні настрої серед країн Північно-Східної Азії є доволі сильними. Їх використання, як інструменту зовнішньої політики є досить небезпечним, адже природа націоналізму ірраціональна. Вона базується на утопічних, інколи навіть міфічних уявленнях про виняткову роль нації серед інших народностей. Звеличення історичної спадщини та культури народу культивує відчуття гордості за власну державу. Як правило, шовіністичні настрої стають ще сильнішими при наявності зовнішнього об'єкта, що позиціюється як ворог. Будь-які прояви недружелюбності або зазіхання на державні інтереси виливаються у масове невдоволення населення. Культивування ненависті до будь-якої іншої нації норовить небезпечними наслідками. У випадку з ПСА, націоналістичні настрої в більшості країн породжені складністю історичних процесів та політичною ситуацією, в якій невирішені територіальні конфлікти та боротьба за лідерство, потенційно можуть призвести до сплеску насильства.

Подальша мілітаризація країн Південно-Східної Азії насторожує світову спільноту. Посилення націоналізму та загострення територіальних спорів, рано чи пізно призведе до масштабної дестабілізації, у випадку якщо не будуть вжиті заходи по запобіганню ескалації регіональних конфліктів.

Тим часом, Китай продовжує використовувати концепцію «втрачених територій» аби заручитися підтримкою населення для здійснення наступальної зовнішньої політики. Потреба у «життєвому просторі» слугує виправданням експансіонізму на міжнародному рівні, аби продемонструвати важливість задоволення потреб зростаючого Китаю задля забезпечення регіональної стабільності. Вдаючись до тиску на регіональну систему міжнародних відносин, Пекін відволікає увагу від внутрішніх негараздів та

нейтралізує їх негативний вплив на внутрішньополітичну обстановку. Однак, чи варта стабільність Китаю зовнішніми проявами агресії і чим обернеться подальше посилення КНР залишається питанням часу.

Зростання сили та амбіцій Китаю негативно впливає на стан регіональної системи міжнародних відносин. «Червоному гіганту» стає тісно в рамках тієї конфігурації, що склалася по закінченню Другої світової війни. Змінювати status quo допоки не представляється можливим, однак політична ситуація, яка нині складається в АТР пророкує масштабними змінами та зсувами центрів тяжіння на геополітичній карті не тільки регіону, а й світу. Залишається мало сумнівів, що регіональний баланс сил в подальшому буде збережено, на нього чекають зміни. Але як саме відбуватиметься системна перебудова залежать від самих учасників.

Нещодавній конфлікт між КНР та Японією з приводу приналежності островів Сенкаку (Дяюйдао), виявив певні зрушення у ставленні китайського керівництва до проблем регіональної безпеки. Складається враження, що Пекін стає дедалі сміливішим у своїх діях на міжнародній арені. Його подальше посилення та спроби інших впливових акторів втримати баланс сил можуть мати негативні наслідки для регіональної стабільності.

Китайській дипломатії, що діє за принципом «рухатися посередині дороги» в міжнародних відносинах, стає все важче підтримувати тонкий баланс між безліччю конкуруючих інтересів у глобальній політиці. Останнім часом зовнішня політика Китаю стає все більш націоналістичною. Він знаходиться у стадії переходу від обережного промацування оточення до відкритого застосування сили, причому причини цього будуть виключно матеріальні, а цілі цілком прагматичні [7].

Навряд чи слід очікувати значного загострення політичної ситуації в Північно-Східній Азії. США та їх система рівноваги сил допоки приносить свої результати, завдяки чому вдається уникнути ескалації багатьох конфліктів. Однак дефекти системи безпеки АТР так і залишаються не вирішеними. Їх існування створює прецедент для перегляду регіонального становища. Зважаючи на реакційність та експансіоністські настрої Китаю, який вочевидь прагне переглянути деякі положення світоустрою, неодмінно слід очікувати подальшої дестабілізації ситуації в ПСА.

Пріоритетним завданням в цьому плані залишається пошук дипломатичних, мирних шляхів врегулювання ситуації. Ігнорування проблем і затягування з їх вирішенням може дорого коштувати. Слід обов'язково шукати альтернативні способи залагодження вибоїв в регіональній системі безпеки. Першими в порядку важливості стоять численні територіальні конфлікти, врегулювання яких є необхідністю задля збереження стабільності. Не виключений також сценарій перебудови самої системи регіональної безпеки, але його здійснення має відбуватися мирним шляхом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Курнишова Ю. Проблеми реформування регіональної системи безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні / Ю. Курнишова, В. Кузнєцов // Стратегічні пріоритети. – 2011. – № 4 (21). – С. 166–171.
2. Самофалов В. Глобальний виклик Китаю / В. Самофалов // Зовнішні справи. – 2012. – 22 серпня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/globalnii-viklik-kitaju/>.
3. Шпура М. Досвід реформування і модернізації збройних сил Китаю / М. Шпура, Н. Андріянова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Znrcvdsd/2012_2/11.pdf.
4. Дьячков И. Конфликт вокруг островов Сэнкаку 2012 г.: истоки и уроки / И. Дьячков // Вестник МГИМО-Университета – М. : МГИМО(У), 2013. – Вып. 1 (28). – С. 97–101.
5. Киреева А. Японо-Китайский спор: Сэнкаку или Дяоюйдао? / А. Киреева // Азия и Африка сегодня. – 2013. – № 10. – С. 2–9.
6. Киреева А. Японо-Китайский спор: Сэнкаку или Дяоюйдао? Окончание / А. Киреева // Азия и Африка сегодня. – 2013. – № 11. – С. 18–26.
7. Коваль А. Остров преткновения – Дяоюйдао или Сенкаку? / А. Коваль // «Зеркало недели. Украина». – 2013. – 6 марта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.zn.ua/international/ostrov-pretkoveniya-dyaoyuydao-ili-senkaku-.html>.
8. Джо Байден у Пекіні з нелегкою місією // Euronews. – 2013. – 4 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.euronews.com/2013/12/04/us-vice-president-in-china-as-controversy-over-air-defence-zone-continues>.
9. Китай відрядив винищувачі у зону спірних островів // Euronews. – 2013. – 29 листопада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.euronews.com/2013/11/29/china-warplanes-sent-to-disputed-east-china-sea-airspace/>.
10. Green M. Safeguarding the seas / M. J. Green // Foreign Affairs. – 2013. – December, 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.foreignaffairs.com/articles/140307/michael-j-green/safeguarding-the-seas>.
11. Tisdall S. Senkaku islands row reflects broader tensions between China and Japan / S. Tisdall // The Guardian. – 2013. – November, 27 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/world/2013/nov/27/senkaku-islands-broader-tensions-china-japan>
12. Fact Sheet on the Senkaku Islands // Publications of the Ministry of Foreign Affairs of Japan. – November 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/fact_sheet.html.
13. Japan is back. A conversation with Shinzo Abe // Foreign Affairs. – 2013. – July-August issue [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.foreignaffairs.com/discussions/interviews/japan-is-back>.
14. Japan's Security Policy // Publications of the Ministry of Foreign Affairs of Japan. – 2013. – December 17 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mofa.go.jp/policy/security/>.
15. The Basic View on the Sovereignty over the Senkaku Islands // Publications of the Ministry of Foreign Affairs of Japan. – May 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/basic_view.html.
16. Three Truths about the Senkaku Islands // Publications of the Ministry of Foreign Affairs of Japan. – 2012. – October 4 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/senkaku/three_truths_1.html.

Рецензенти: Тригуб П. М., д.і.н, проф.;
Шкляж Й. М., д.і.н., проф.

© Бернацький С. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 28.11.2013 р.

БЕРНАЦЬКИЙ Семен Вікторович – магістрант Чорноморського державного університету ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: Китай у сучасних міжнародних відносинах.